

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบัน การประกันภัย (Insurance) มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ หรือการประกอบธุรกิจเป็นอย่างมาก เนื่องจาก โลกได้มีการเปลี่ยนแปลงขึ้นมากมาย ปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ ที่จะทำให้มนุษย์เราได้รับความเสียหายจากสิ่งรอบตัวก็เพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นความเสียหายในรูปแบบโรคร้ายไข้เจ็บต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตัวเราเอง ความเสียหายที่จะเกิดขึ้นแก่ทรัพย์สินของเรา เช่น อุบัติเหตุต่าง ๆ การที่ทรัพย์สินสูญหาย หรือความเสียหายที่เกิดจากภัยธรรมชาติที่ไม่สามารถควบคุมได้ และความเสียหายที่จะเกิดกับธุรกิจต่าง ๆ ของเรา ความเสียหายดังกล่าวเหล่านี้อาจนำพามาให้เราเสียเงินทองในการซ่อมแซมดูแลความเสียหายเหล่านั้นมากมาย เช่นนี้การประกันภัยจึงเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของเรามากขึ้น เพราะการประกันภัยนั้นจะเป็นการเยียวยาความเสียหายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับเรา ทำให้เราได้รับความเสียหายน้อยลง

ในเรื่องของการประกันภัยนั้นตามกฎหมายของประเทศไทยจะมีอยู่ 2 ประเภท คือ “การประกันชีวิต” และ “การประกันวินาศภัย”

ในส่วนของการประกันวินาศภัยนั้น ก็มีหลายประเภทด้วยกัน เช่น ประกันอุบัติเหตุ ประกันอัคคีภัย ประกันอุทกภัย เป็นต้น ส่วนในเรื่องของการประกันภัยซ้ำซ้อนนั้น ก็ถือเป็นการประกันวินาศภัยอย่างหนึ่งเช่นกัน โดยเป็นการที่ผู้เอาประกันภัยได้นำทรัพย์สินของตนมาเอาประกันภัยไว้กับบริษัทผู้รับประกันภัย เป็นจำนวน 2 รายขึ้นไปในทรัพย์สินเดียวกัน ซึ่งหากทรัพย์สินที่เอาประกันภัยไว้ นั้นได้รับความเสียหายขึ้น บริษัทผู้รับประกันภัยทั้ง 2 รายต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ทรัพย์สินที่เอาประกันภัยนั้นไว้ แต่จะต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายไม่เกิดมูลค่าของความเสียหายที่แท้จริง

การประกันภัยซ้ำซ้อน (Double Insurance) ตามกฎหมายไทย ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 870 ว่า “ถ้าได้ทำสัญญาประกันภัยเป็นสองรายหรือกว่านั้นพร้อมกัน เพื่อความวินาศภัยอันเดียวกัน และจำนวนเงินซึ่งเอาประกันภัยรวมกันทั้งหมดนั้นท่วมจำนวนที่วินาศภัยจริงไซ้ ท่านว่าผู้รับประกันภัยชอบที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนเพียงเสมอ

จำนวนวินาศจริงเท่านั้น ผู้รับประกันภัยแต่ละคนต้องจ่ายเงินจำนวนวินาศจริงแบ่งตามส่วนมากน้อยที่ตนได้รับประกันภัยไว้

อันสัญญาประกันภัยทั้งหลาย ถ้าลงวันเดียวกัน ท่านให้ถือว่าได้ทำพร้อมกัน

ถ้าได้ทำสัญญาประกันภัยเป็นสองรายหรือกว่านั้นสืบเนื่องเป็นลำดับกัน ท่านว่าผู้รับประกันภัย คนแรกจะต้องรับผิดชอบเพื่อความวินาศภัยก่อน ถ้าและจำนวนเงินซึ่งผู้รับประกันภัยคนแรกได้ใช้นั้น ยังไม่คุ้มจำนวนวินาศภัยไซ้ ผู้รับประกันภัยคนถัดไปก็ต้องรับผิดชอบในส่วนที่ยังขาดอยู่นั้นต่อ ๆ ไป จนกว่าจะคุ้มวินาศ”

จากบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 870 ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าประเด็นปัญหาทางกฎหมายอยู่คือ

ประเด็นปัญหาแรก การประกันภัย 2 รายหรือกว่านั้นจะต้องทำไว้เพื่อส่วนได้เสีย (same Interest) เดียวกัน กล่าวคือ ถ้ามีกรรมกรรม 2 ฉบับคุ้มครองวัตถุแห่งการประกันภัยเดียวกันแต่ผู้เอาประกันภัยเป็นคนละคนและมีส่วนได้เสียที่ต่างกัน ตัวอย่างเช่น ธนาคารที่ผู้ผู้นำบ้านและที่ดินมาจำนองเป็นหลักประกันเงินกู้ไว้ ธนาคารก็ซื้อประกันภัยในทรัพย์สินนั้นได้ ผู้กู้ก็ซื้อประกันภัยในทรัพย์สินนั้นได้ เช่นนี้ตามกฎหมายของประเทศไทยยังไม่มีคำแนะนำว่าเป็นการประกันภัยซ้ำซ้อน โดยจากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาการประกันภัยซ้ำซ้อนของประเทศอังกฤษและประเทศออสเตรเลียพบว่า ทั้งสองประเทศมีหลักเกณฑ์ในเรื่องของการประกันภัยซ้ำซ้อนที่คล้ายกันและมีความชัดเจนคือ มีกรรมกรรมสองฉบับหรือกว่านั้นและมีผลบังคับอยู่ทุกฉบับขณะเกิดความเสียหาย ความเสียหายนั้นต้องเกิดจากภัยเดียวกันซึ่งได้รับความคุ้มครองตามกรรมกรรมทุกฉบับ แต่กรรมกรรมเหล่านั้นไม่จำเป็นต้องเป็นกรรมกรรมประกันภัยแบบเดียวกัน และกรรมกรรมทุกฉบับคุ้มครองส่วนได้เสียและวัตถุที่เอาประกันภัยเดียวกัน ดังนั้น จากกรณีตัวอย่างหากนำหลักของต่างประเทศมาวิเคราะห์แล้ว จะไม่ใช่ประกันภัยซ้ำซ้อน แต่หากเป็นของประเทศไทยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 870 ยังกำหนดหลักเกณฑ์ไม่ชัดเจนว่าการประกันภัยซ้ำซ้อนจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบอะไรบ้าง เนื่องจากกฎหมายของประเทศไทยไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ของการประกันภัยซ้ำซ้อนไว้อย่างชัดเจนเหมือนเช่นของต่างประเทศ

อีกประเด็นปัญหาหนึ่ง คือ หากมีการทำประกันภัยซ้ำซ้อนขึ้น กฎหมายของประเทศไทยไม่มีข้อกำหนดที่กำหนดให้ผู้เอาประกันภัยมีสิทธิเรียกเบี้ยประกันภัยที่จ่ายไปคืน กล่าวคือ ในกรณีที่เป็นการประกันภัยซ้ำซ้อนที่ทำประกันภัยต่างวันกันและเกิดวินาศภัยกับทรัพย์สินที่เอาประกันภัยไว้จนเสียหายสิ้นเชิง ถ้าผู้รับประกันภัยรายแรกจ่ายค่าสินไหมทดแทนเต็มจำนวนที่เอาประกันภัยไว้แล้ว หากยังไม่คุ้มวินาศภัย ผู้รับประกันภัยรายที่สองจะต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนในส่วนที่เหลือ แต่ถ้าผู้รับประกันภัยรายที่สองจ่ายค่าสินไหมทดแทนไม่เต็มจำนวนเงินที่เอาประกันภัยไว้ เช่น

ความเสียหายเกิดขึ้นเป็นจำนวน 1 ล้านบาท ผู้รับประกันภัยรายแรกคุ้มครองความวินาศภัยในวงเงิน 5 แสนบาท และผู้รับประกันภัยรายที่สองคุ้มครองวินาศภัยในวงเงิน 1 ล้านบาท เมื่อผู้รับประกันภัยรายแรกจ่ายค่าสินไหมทดแทนครบ 5 แสนบาทแล้ว ผู้รับประกันภัยรายที่สองต้องจ่ายอีกเพียง 5 แสนบาทก็จะคุ้มครองวินาศภัย แสดงว่าผู้รับประกันภัยรายที่สองชดใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่ถึง 1 ล้านบาทตามจำนวนเงินที่เอาประกันภัยไว้ ดังนั้น ผู้รับประกันภัยรายที่สองจะต้องคืนเบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัยหรือไม่ เนื่องจากผู้รับประกันภัยรายที่สองชดใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่เต็มจำนวนวงเงินที่เอาประกันภัยไว้ หากผู้รับประกันภัยรายที่สองไม่คืนเบี้ยประกันภัย จะถือว่าเป็นการเอาเปรียบผู้เอาประกันภัยหรือไม่ เนื่องจากในเรื่องของการคืนเบี้ยประกันภัยกรณีการประกันภัยชำรุด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจน จึงเป็นความไม่ชัดเจนว่าผู้เอาประกันภัยจะสามารถเรียกคืนเบี้ยประกันภัยคืนได้หรือไม่ แต่หากเป็นกรณีตามกฎหมายของประเทศอังกฤษและประเทศออสเตรเลียตามที่ผู้วิจัยศึกษามา พบว่า ทั้งสองประเทศมีบทบัญญัติในเรื่องของการคืนเบี้ยประกันภัยกรณีเป็นการประกันภัยชำรุดไม่อย่างชัดเจนเป็นการเฉพาะ ดังนั้น จึงไม่ก่อให้เกิดปัญหาในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยขอคืนเบี้ยประกันภัยกรณีเป็นการประกันภัยชำรุดนั่นเอง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาดังกล่าวถึงหลักการประกันภัยชำรุด ซึ่งเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายและหลักเกณฑ์และองค์ประกอบของการประกันภัยชำรุดในประเทศไทยเปรียบเทียบกับกฎหมายและหลักเกณฑ์ของต่างประเทศซึ่งได้มีการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เพื่อเสนอแนวทางแก้ไขปัญหา และปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้มีความเหมาะสมกับเจตนารมณ์ของการประกันภัยชำรุด เพื่อให้ผู้เอาประกันภัยนั้นได้รับความคุ้มครองและได้รับประโยชน์สูงสุดจากการประกันภัยดังกล่าว

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี ของการประกันภัยและการประกันภัยชำรุดในประเทศไทยและต่างประเทศ
2. เพื่อศึกษามาตรการกฎหมายและหลักเกณฑ์ของการประกันภัยชำรุดของประเทศไทยและของต่างประเทศ
3. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาของหลักการประกันภัยชำรุดในประเทศไทย
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับหลักการประกันภัยชำรุดในประเทศไทย

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

ประเทศไทยได้บัญญัติเกี่ยวกับการประกันภัยชำซ้อเอาไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 870 ซึ่งตามหลักกฎหมายมาตราดังกล่าวยังมีประเด็นปัญหาอยู่ กล่าวคือ ในเรื่องของหลักเกณฑ์การประกันภัยชำซ้ออนั้นจะต้องทำไว้เพื่อส่วนได้เสีย (Same Interest) เดียวกัน เช่น ถ้ามีกรรมกรรม 2 ฉบับคุ้มครองวัตถุแห่งการประกันภัยเดียวกันแต่ผู้เอาประกันภัยเป็นคนละคนและมีส่วนได้เสียที่ต่างกัน เช่นนี้ตามกฎหมายของประเทศไทยยังไม่ชัดเจนว่าเป็นการประกันภัยชำซ้อและปัญหาต่อมา คือ หากมีการทำประกันภัยชำซ้อขึ้น เมื่อเกิดความเสียหายกับทรัพย์สินที่เอาประกันภัยไว้แล้วผู้รับประกันภัยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนมาแต่ไม่เต็มจำนวนเงินที่เอาประกันภัยไว้ เช่นนี้ ผู้เอาประกันภัยจะมีสิทธิเรียกเบี้ยประกันที่จ่ายไปคืนได้หรือไม่ ซึ่งจากการศึกษากฎหมายประกันภัยชำซ้อของต่างประเทศ เช่น ของประเทศอังกฤษ และเครือรัฐออสเตรเลีย พบว่าหลักเกณฑ์ในเรื่องของการประกันภัยชำซ้อ มีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนว่าแบบไหนถึงจะเป็นการประกันภัยชำซ้อ และในเรื่องของการคืนเบี้ยประกันภัยชำซ้อนี้ ทั้งสองประเทศก็ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการคืนเบี้ยประกันภัยไว้อย่างชัดเจนอีกเช่นเดียวกัน จึงเกิดสมมติฐานว่า หากนำหลักเกณฑ์การประกันภัยชำซ้อของประเทศไทยมาศึกษาเปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์การประกันภัยชำซ้อของต่างประเทศ คงจะเกิดแนวทางการแก้ไขปัญหาในเรื่องของหลักเกณฑ์การประกันภัยชำซ้อในประเทศไทยได้

1.4 ขอบเขตการศึกษา

สารนิพนธ์ฉบับนี้ได้มุ่งเน้นที่จะทำการศึกษาถึงประวัติความเป็นมา แนวคิด และทฤษฎีของการประกันภัย โดยจะเน้นที่จะศึกษาในส่วนของประกันวินาศภัยในรูปแบบของการประกันภัยชำซ้อเฉพาะประกันวินาศภัยเท่านั้น โดยทำการศึกษาจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ รวมถึงการศึกษาหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการประกันภัยชำซ้อจากบทความทางวิชาการต่าง ๆ ศึกษาเปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์การประกันภัยชำซ้อของต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศอังกฤษ ซึ่งเป็นประเทศต้นแบบในเรื่องของการประกันภัย โดยจะทำการนำข้อมูลที่ได้ศึกษามาวิเคราะห์ถึงความถูกต้องและความเหมาะสมในการนิยามหลักเกณฑ์ของการประกันภัยชำซ้อ

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

สารนิพนธ์ฉบับนี้ได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าและวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาจากตำรา บทความทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ งานวิจัย ด้วบทกฎหมาย การศึกษาข้อมูลจาก

กฎหมายของต่างประเทศ ตลอดจนคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศ รวมทั้งการค้นคว้าจากอินเทอร์เน็ต เพื่อนำมาวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหา พร้อมเสนอแนวทางการแก้ไขหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ตามกฎหมายที่ยังมีปัญหาคือ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบประวัติความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี ของการประกันภัยและการประกันภัยซ้ำซ้อนในประเทศไทยและต่างประเทศ
2. ทำให้ทราบมาตรการทางกฎหมายและหลักเกณฑ์ของการประกันภัยซ้ำซ้อนของประเทศไทยและของต่างประเทศ
3. ทำให้ทราบปัญหาของหลักเกณฑ์การประกันภัยซ้ำซ้อนในประเทศไทย
4. ทำให้ทราบถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การประกันภัยซ้ำซ้อนในประเทศไทย